

Võõrsõnade tähendussoovitused ja nende esitus üldkeele sõnaraamatus

TIINA PAET, LYDIA RISBERG

Eesti Keele Instituudis (EKI) koostatakse alates 2019. aastast ühtset sõnastikku, mida 2020. aastast nimetatakse EKI ühendsõnastikuks (ÜS; keeleportaalil Sõnaveeb). Sellesse koondatakse varem eraldi seisnud pigem deskriptiivse, keelt kirjeldava selektava sõnaraamatu ja pigem preskriptiivse, keelekorralduslikke hinnanguid andva õigekeelsussõnaraamatu (ÕS) info. Kuna kogu ÕS-ist EKI ühendsõnastikku lisatav info vaadatakse ajakohasuse seisukohast üle, siis on ilmnunud ÕS-i info mõned probleemid. Teiste seas on küsimusi tekitanud soovitus sõnade tähenduste kohta (vt nt Raadik 2020; Risberg, Langemets 2021). Viimases, ÕS 2018-s on tähenduse kohta soovitus 130 sõnal: 86 võõr- ja 44 eesti omasõnal. Kuna üldkeele ja oskuskeele vajadused ja olemus on erinevad ning EKI ühendsõnastik on üldkeele sõnaraamat, siis keskendume artiklis üldkeelele. Üldkeele all mõistame suhtluses, kirjanduses, ajakirjanduses ja mujal kõnes ja kirjas üldiselt kasutatavat ning mõistetavat keelt. Vaatleme 86 võõrsõna ja nende tähendusi üldkeeles, mida uurime kasutus põhisele käsitlusele toetudes eesti keele ühendkorpuse (ÜK 2019) põhjal. Uurimisküsimused on järgmised.

1. Mida saab üldkeele sõnaraamatus võõrsõnade tähenduste kohta öelda?
2. Kuidas põimida üldkeele sõnaraamatus deskriptiivseid ja preskriptiivseid infoüksusi?

Kuigi ÕS-i koostajad on tähendusi puudutavaid märkusi pidanud soovitusteks, siis alapealkirja „Soovitamised” all öeldakse alates ÕS 1999-st järgmist: „S o b i m a - t u t e l e tähendustele osutab *ei soovita tähenduses*” (ÕS 2018: 12; meie esiletõste – *T. P., L. R.*). Kuidas kasutajad tähendussoovitusi tõlgendavad, ei ole täpselt teada, sest tähendussoovitusi pole varem süstemaatiliselt uuritud ning ÕS-i kasutusuuringuid napib samuti (üksiku näitena vt Jürviste 2010).

Üks probleeme, mida näeme praeguse ÕS-i mõningate sõnatähenduste soovitus esituses, ongi see, et soovitusi tõlgendatakse sageli normingutena. Meie eesmärkide seas on välja töötada soovitus sõnastusmall,¹ mis võimaldaks kasutajal selgemalt aru saada, et tegu on soovitusena, mitte norminguga, ettekirjutusega – sest üldkeele sõnade tähendusi eesti keeles ei normita (vt ka Viks 1985: 72). Keeles on siiski olemas objektiivne norm, tänu millele saadakse sõnadest enamasti ühtmoodi aru (Kerge 2012).

Uurimus kasutab ära digiajastu võimalusi, et arvestada sõnaraamatute koostamisel senisest enam tegeliku keelekasutusega ning vähendada vastuolu keelekorralduslike hinnangute ja loomuliku keelekasutuse vahel. Eesmärk on ajakohastada võõrsõnade

¹ Sõnastus võib mh uute uurimuste järel muutuda, sest veebisõnaraamatus – erinevalt paber-sõnaraamatust – saab muudatusi teha pidevalt.

tähenduste kohta antavaid soovitusi ja käsitlust üldkeele sõnastikus ning anda keelekorraldusele, kitsamalt sõnavarakorraldusele, põhimõtted võõrsõnade tähendustega tegelemiseks.

Tähendusmuutused on loomulikud

Keel muutub, ja seda kogu aeg – ka praegu, mitte ainult minevikus. Pidevalt muutuva keeles – sealjuures üsnagi kergesti ja kiiresti – sõnavara ja leksikaalsed tähendused (McMahon 1999: 174; Durkin 2009: 223; Cruse 2015: 259; Burridge, Bergs 2017: 18, 52). Sõnade tähendusmuutused ei ole tavaliselt järsud, need toimuvad järkjärgult. Eri tähendused ja tähendusnüansid võivad pikka aega samal ajal olemas olla (Burridge, Bergs 2017: 53). Keeleteadlased, nt Philip Durkin, Laurel J. Brinton, Elizabeth Closs Traugott, on tähendusmuutuste kohta visandanud järgmise skeemi: $A > A \sim B (> B)$. See tähendab, et tavaliselt ei ole sõnal ainult tähendus A ja seejärel ainult tähendus B, vaid vahepeal on mõlemad tähendused. Lisaks ei pruugigi sõnale lõpuks jääda ainult tähendus B: varasemad tähendused võivad mõnikord kitseneda mõne valdkonna spetsiifiliseks või vananeda, need ei pruugi täielikult kaduda. Kokkuvõttes võib sõna muutuda polüseemseks – see saab mitu tähendust, mis võivad omakorda samuti aja jooksul muutuda ja areneda. (Durkin 2009: 225–226; Brinton, Traugott 2005: 6) Üldjuhul ei tekita polüseemia suhtluses probleeme, sest kontekst annab vihjeid, kuidas sõna tähendust mõista (Ravin, Leacock 2000: 1).

Sõnade tähenduste muutumine ei toimu kindla seaduspära alusel sõnarühmade viisi, vaid iga sõna muutused toimuvad eraldi. Täendusmuutusi suunavad üldised keelesisesed tendentsid: tähenduse laienemine ja kitsenemine, metafoori- ja metonüümiaiseos ning analoogia ja sarnasus; samuti võib teiseneda kontekst, milles sõna kasutatakse. (McMahon 1999: 176–185; Durkin 2009: 235, 259; Ehala 2013; Burridge, Bergs 2017: 14, 55) Võõrsõnade tähendusmuutuste üks mõjutegureid on ka see, mis toimub teistes keeltes, st keelevälised ja keelekontaktidest johtuvad muutused (McMahon 1999: 200; Burridge, Bergs 2017: 15). Leksikaalse laenamise eelduseks on keelekontaktid. Laenamine on keeruline protsess, mille käigus ei laenata sõna keelde üks kord ja igaveseks, vaid laenatud sõna muutub ja areneb väga tõenäoliselt nii laenavas keeles kui ka keeles, millest laenati. (Durkin 2009: 132–133, 141) Artiklis nimetame analüüsitavaid sõnu ühtluse eesmärgil võõrsõnadeks, ehkki ingliskeelses kirjanduses kasutatakse tihti ka mõistet *laensõna* (*loanword*). Võõrsõna ja laensõna piir on ähmane ning paljudes keeltes neid ei eristatagi, aga eesti keeles on üldiselt võõrsõnadeks peetud keeles mугanemata või osaliselt mугanenud laensõnu, millel on kirjapildis võõraks peetavaid struktuurijooni (vt ka Paet 2018: 147).

Sõnastame Philip Durkini (2009: 178) järgi mõne üldistuse: 1) sõna laenamine teisest keelest ei ole ühekordne toiming, mille järel püsib sõna igavesti muutumatuna, 2) võõrsõnade tähendused muutuvad samamoodi nagu omakeelsete sõnade tähendused, 3) võõrsõna võidakse esialgu võtta ühte keeleregistrisse, aga see võib levida teistesse registritesse. Lisaks on Durkin, nagu ka varasemad keeleteadlased, täheldanud, et võõrsõnu laenatakse üldiselt kahel põhjusel: keelelise vajaduse ja teise keele

prestiiži pärast. Seejuures on vajaduse pärast laenamist peetud (keelekorralduses ja ka keelekasutajate hulgas) tarvilikuks, sest sõnavaras on täitmist vajav lünk. Prestiiži pärast laenamist on aga peetud tarbetuks, sest sama mõiste väljendamiseks on keeles sõnad juba olemas. (Durkin 2009: 142)

Hoiakud võõrsõnade suhtes

Muutused, sh keelemuutused, panevad inimesi muretsema, põhjustavad hirme ja ärevust. Seepärast tajutakse keelemuutusi sageli standardite, normide ja väärtuste kadumisena, neid seostatakse ka kultuuri ja traditsioonide langusega. Keel on paljude jaoks miski, mida tuleb iga hinnaga säilitada sellisena, nagu see on. Lisaks märgatakse enda eluaja jooksul toimunud sõnatähenduste muutusi üldiselt kergesti ja neile reageeritakse pigem negatiivselt – enamikule keelekasutajaist on muutus vastu võetav ainult siis, kui see on toimunud (kauges) minevikus. (McMahon 1999: 174–175; Burrige, Bergs 2017: 10, 21–22, 252)

Teeme siinkohal ülevaate XX–XXI sajandi eesti keeleteadlaste arvamustest (varasemaid seisukohti vt Paet 2018: 146–147), et tutvustada võõrsõnu puudutavaid keelekorralduslikke hinnanguid. Oma- ja võõrsõna vahekorraldust on mõeldud ja kirjutatud palju ning hoiakud jagunevad kahte leeri: ühed pooldavad pigem omasõnade eelistamist võõrsõnadele ja teised ei tauni ka võõrsõnade kasutamist.

Sajand tagasi, kui ühtset eesti kirjakeelt alles kujundama hakati, oli Johannes Voldemar Veski (1958 [1913]: 40, 56) seisukohal, et keele arendamise põhiülesanded peituvad eesti keeles endas, mh vanas kirjakeeles ja murretes, ning alles seejärel, puuduse korral, võib laenata naaberkeeltest või ka kaugemalt. Võõrsilt valitud aines pidi tema arvates olema kooskõlas ja sobima ühte eesti keele põhialustega (Rätsep 2002 [1973]: 289). Samuti pidas Veski (1958 [1933]: 109) tähtsaks, et sõnad oleksid võimalikult ühetäenduslikud. Johannes Aavik (1928–1929: 58–59) on arutlenud, et osa sõnade puhul „ebaestiline kõla on isegi kohasem” ja teised peaksid olema „võimalikult eestikõlalised”. Siiski on hilisemaid keelekorraldajaid oluliselt mõjutanud pigem Veski seisukohad.

XX sajandi teisest poolest pärineb Valter Tauli teooria, millest ilmneb, et tingimuste samasuse korral tuleb eelistada võõrsõna omasõnale (internatsionaalsuse printsiip). Tema arvates on võõrsõnad näiteks teaduses kohasemad. (Tauli 1968: 96, 100) Tauli seisukohtadele on tol ajal vastandunud Henn Saari, kelle järgi on (oskus-) keelekorralduses omasõna eelistatum: „[T]uleb arendada nii keele omaloomet kui ka laenvara omandamist, ent esimest primaarsena” (Saari 1981: 207). Saari järgi on omasõnad täpsusvõimelisemad ning need säilitavad ka keele omapära paremini kui võõrsõnade mass (keele omapära säilitamise põhimõte) (Saari 1976: 165).

Eesti taasiseseisvumise järel ilmunud ÕS-i (1999) toimetaja Tiiu Erelt, kes on palju tegelema oskuskeele sõnavaraga, paistab olevat toetunud pigem Veski ja Saari kui Aaviku ja Tauli seisukohtadele: eelistada tuleks omasõna võõrsõnale (iseolemise põhimõte); vajalik on nii endaloomet kui ka laenamine, aga eelistada tuleb esimest (omapärasuspõhimõte). Ta on leidnud, et „[v]äikerahva keele kaitsmist, temas oma

ja võõra ainese tasakaalu hoidmist ei saa pidada purismiks” (Erelt 2007a: 135–136) Nende seisukohtadega on XXI sajandil jätkanud ÕS-ide 2006–2018 toimetaja Maire Raadik (2008, 2015), kelle hinnangul ei ole uusi sõnu vaja, kui eesti keeles on vastava tähenduse jaoks sõnad juba olemas; samuti on eesti sõnad tema hinnangul selgemad, täpsemad (sarnaseid seisukohti, et võõrsõnad on tarbetud ja läbipaistmatud, ebatäpsemad vt Leemets 2011; Mäekivi 2020).

Erelti ja Raadiku seisukohad haakuvad hoiakuga, mida keeleteadlased on täheldanud: keelekasutajatele üldiselt ei meeldi, et keel muutub (Burrige, Bergs 2017: 210). Võõrsõnu ja võõrmõjusid on tõrjutud nii suurtes kui ka väikestes keeltes, teiste hulgas prantsuse (Hacken 2020), leedu (Klaas-Lang 2020: 30) ja horvaadi keeles (Starčević 2016), sh põhjusel, et oma keeles on sobiv sõna olemas. Ehkki näiteks ka inglise keele suunamise kohta on aja jooksul olnud erisuguseid arvamusi, ei ole tekkinud üht ja ainsat institutsiooni, mis inglise keelt normiks (Hacken 2020: 136).

Võõrsõnadesse suhtumises võidakse vahel kalduda purismi. Puristid näevad oma tegevust püüdlusena keelt kaitsta, mistõttu kiputakse võõrsõnu asendada oma keele sõnadega. (Hacken, Koliopoulou 2020: 127, 130) Omasõnade eelistamist ei saa alati tingimata purismiks pidada, vaid seda on võõrsõnadevastase hoiakuga liialdamine. Ebarealistlikus nõudmises, et keel on ohus ja seda tuleb võõrsõnade eest kaitsta, on omakorda ohtu nähtud, sest keel vajab (tervislikke) muutusi, et olla elujõuline ja mitmekülgne suhtlusvahend. (Burrige, Bergs 2017: 210) Tegelikult on keeruline proovida piirata selliste võõrsõnade kasutust, mis ajalehtedes ja teistes laiatarketkides on kasutusele võetud (Marello 2020: 178), sest need levivad ja juurduvad keeles kergesti.

Deskriptiivsuse ja preskriptiivsuse vahekorrast sõnaraamatuis

Anname järgmiseks ülevaate, kuidas eelmainitud keelekorralduslikud hinnangud on väljendunud sõnaraamatutöös, sest deskriptiivse ja preskriptiivse keelekirjelduse vahekorrad on keerukas. ÕS on algusest peale olnud suurel määral preskriptiivne: 1918. aastal ilmunud esimese ÕS-i, „Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu” (EKÕS 1918)² kontseptsioon lähtus suuresti Duden-i õigekirjutussõnaraamatute normatiivsesest traditsioonist (Paet 2017: 4).³ EKÕS 1918-s tähendusi valdavalt ei antud, seega avaldus preskriptiivsus esimeses ÕS-is ennekõike sõnade kirjakuju ja morfoloogia normingutes. Tähendused on lisandunud alates EÕS-i köidetest (1925, 1930, 1937), otsesed tähendussoovitused on lisatud alates ÕS 1999-st. Pigem preskriptiivse sõnastiku traditsioon on Eestis olnud XX sajandil valdav aastani 1988, kui hakkas

² EKÕS 1918 asemel on kasutatud väljaannet Paet, Rehema 2018.

³ „Duden – Rechtschreibung der deutschen Sprache und der Fremdwörter”, millest oli EKÕS-i koostamise ajaks ilmunud 9 trükki (9. tr 1915). Selle algne pealkiri oli „Vollständiges Orthographisches Wörterbuch der deutschen Sprache” („Saksa keele täielik ortograafiline sõnaraamat”). Eialgu Duden-i pealkirjas esinenud sõna *orthographisches* (‘ortograafiline’) asendati 9. trükis sõnaga *Rechtschreibung* (‘õigekirjutus’). (Paet 2017: 4)

ilmuma deskriptiivne eesti kirjakeele seletussõnaraamat (EKSS 1988–2007) ja jätkas ilmumist preskriptiivne ÕS.

Selles, et sageli kiputakse kõike ÕS-is sisalduvat pidama norminguiks, on oma osa asjaoludel, et keeleseaduse järgi „[k]irjakeele normi all mõistetakse õigekirjutuslike, grammatiliste ja sõnavaraliste normingute ja soovitude süsteemi” (keeleseaduse § 4 lõige 2) ning et Vabariigi Valitsuse määrusega „Eesti kirjakeele normi rakendamise kord” (§ 2 lõige 1) on sätestatud kirjakeele normi alusena Eesti Keele Instituudi välja antud uusim õigekeelsussõnaraamat ÕS. Eelneva põhjal nähtub, et sõnaraamatu kasutajal on üsna keeruline pidada ÕS-i soovitudeosa lihtsalt soovituslikuks ja mitte norminguks, ehkki ÕS-is (2018: 12) on kirjas, et tähenduste kohta antakse soovitusi.

EKI ühendsõnastik (ÜS 2021) on üldlaadilt pigem deskriptiivne sõnaraamat, ÕS-i soovitude integreerimine lisab sõnastikule keelekorralduslikke hinnanguid, preskriptiivsust. Seetõttu on oluline kasutajale üheselt öelda, milline osa sõnastikust on deskriptiivne (mh tähendused) ja mis osa on käsitatav norminguna (ortograafia, morfoloogia). Ükski sõnaraamat ei ole puhtalt deskriptiivne ega puhtalt preskriptiivne, nt Henning Bergenholtz eristab mitut astet preskriptiivse ja deskriptiivse vahel, muu hulgas tugevat (ingl *strong*) ja nõrka (*weak*) preskriptiivsust, ning on leidnud, et esineb ka varjatud preskriptiivsust (kasutajat ei informeerita ettekirjutuse kavatsusest, aga eesmärk on siiski keelekasutust suunata) (Bergenholtz 2010: 74–75; vt samal teemal Erelt 2001). ÕS 2018 eessõnas on öeldud: „Suunava ja soovitava sõnaraamatuna ei piirdu ÕS 2018 keelekasutuse kirjeldamisega, vaid annab ka hinnanguid, mis on hea ja mis halb keel” (ÕS 2018: 5). ÜS 2021-s seevastu ei ole selle artikli kirjutamise ajal öeldud midagi deskriptiivsuse-preskriptiivsuse skaalal paiknemise kohta (aga soovitasime seda teha). ÕS paigutub Bergenholtzi kategoriseeringu järgi tugeva preskriptiivsuse alla selles mõttes, et „lubades” üht keelevarianti ja „keelates” teist, on see kohati tegeliku keelekasutusega vastuolus.⁴

Ühtlasi on probleemkoht oskuskeele ja üldkeele vahekord. Nende piir on ähmane, ei ole ühest alust, mille põhjal oskus- ja üldkeelt vastandada või kõrvutada, sagedasti hõlmab üks teise (nt *angerjas* on nii zooloogiaatermin kui ka üldkeelsesõna). Samuti on erialamärgendid sõnaraamatutes paljuski tinglikud. Siiski on alust väita, et tähenduste jõuline soovitamine/suunamine on omane pigem oskus- kui üldkeelele ja selles mõttes võib pidada ÕS-i oskuskeele poole kallutatuks. See on seletatav asjaoluga, et ÕS-i on teinud oskuskeelega tihedalt seotud keeleteadlased (vt ka Vare 2001).

Kuigi üld- ja oskuskeelel on eri ülesanne, on ÕS-ides kohati hinnatud üldkeelsesõna kirjakeelde sobivust terminist lähtudes. 1976. aasta ÕS-iga võrreldes näeb Silvi Vare sellise esituslaadi sagenemist, mis näitab, et sõnavarakorraldus on liikunud suurema ühtlustamise poole:⁵ „Kuigi üldkeelele ei ole täpsus ja süsteemsus ega ka väljenduse kokkusurutus sellisel määral omane, on neidsamu põhimõtteid, vahendeid ja meetodeid kasutatud loomuliku enesestmõistetavusega ka üldkeele sõnavara arendamisel ning, mis peaasi, ka korrastamisel.” (Vare 2001: 457–460)

⁴ See on ÕS-i senise kontseptsiooni tõttu igati loogiline, kuna ÕS-i soovitused põhinevad nende kirjapaneku aja tegelikul keelekasutusel, aga keelekorraldajad pole neid sageli aktsepteerinud, vaid püüdnud kasutust suunata.

⁵ Erialamärgendeid on meie vaatluse järgi alates ÕS 1999-st vähendatud, ent lisatud on teisi soovitusi, nt tähenduste kohta.

Erimeelsused keelekorralduse ja keele uurimise vahel on valitsenud ajast aega. Samas pole teadlased teinud konkreetseid ettepanekuid normingute muutmiseks. Aga seda, et keelekorralduspõhimõtteid on vaja muuta, on juba 1966. aastal väljendanud Rein Kull: „Üldse tuleks keele korraldamisel aluseks seada selgemad ja arusaadavamad põhimõtted, nii et nende mõistmine ja järgimine (ka ilma sõnaraamatu abita!) oleks vähemalt keskkooli lõpetanuile täiesti jõukohane. Kuidagi ei saa leppida praeguse olukorraga, kus isegi kõrgema filoloogilise haridusega ja pikaajaliste redigeerimiskogemustega inimesed peavad alatasa ÕS-i lappama – sest mine sa tea, mida sealt eest võib leida!” (Kull 1966: 294) Samal seisukohal on olnud Huno Rätsep: „On muidugi selge, et liiga keeruliseks kujunenud keelereegleid tuleks püüda lihtsamaks teha. Oleks otse keele olemuse vastane väita, et kõik, mis on normina kunagi fikseeritud, peab alati selliseks jääma, et kirjakeeles ei maksa midagi muuta. Eesti kirjakeel nagu iga elav keel areneb ja muutub, see on paratamatu.” (Rätsep 1978)

Sõnaraamatu üks funktsioone on kirjeldada, mida sõnad tähendavad (Cruse 2015: 17), ja tähendusi otsitaksegi sõnaraamatus leiduvast infost enim (Langemets jt 2018: 954). Aga sõnastikud esitavad kõigest lihtsustatud kokkuvõtte sõnade seni teadaolevast kasutusest. Sõnade tähendusi ei ole võimalik lõpuni ära kirjeldada, mistõttu on leksikograafid kogu aeg silmitsi probleemiga, kuidas leida optimaalne viis väljendada tähendusi nii täpselt, kui on parasjagu (sõnaraamatu jaoks vm eesmärgil) vaja. Sõnatähendust mõista ja tõlgendada on enamasti võimalik üksnes konteksti toel: sõnu kasutatakse kontekstis ja sõnade tähendused muutuvad olenevalt kontekstist (Cruse 2015: 16, 65, 448; Ravin, Leacock 2000: 1, 5).

Materjal ja meetod

Uurimuse materjal on 86 võõrsõna, mille tähenduse kohta on ÕS 2018-s antud soovitus. Nende sõnade eesti keelde laenamise aeg jääb XX ja XXI sajandisse.

Uurimistöö aluseks võtsime kasutuspõhise lähenemise, mille uurimisobjekt on tegelik keelekasutus (vt nt Barlow, Kemmer 2000; Bybee 2010). Erinevad uurijad on rõhutanud vajadust pöörata tähelepanu sellele, mis tähendus ja funktsioon on sõnal loomulikus kontekstis (Croft 2000; Traugott, Dasher 2002; Brinton, Traugott 2005). Seda on tänapäeval võimalik uurida korpuste abil. Korpusuuringutes toetutakse nii kvantitatiivsele (arvandmed) kui ka kvalitatiivsele (tõlgendavale) analüüsile. Selliste uuringute üks suurimaid eeliseid on, et need võimaldavad mahukat ja usaldusväärset analüüsi. (Biber 2000: 287–288) Sel viisil tehtud järeldused ei põhine mitte intuiivsetel hinnangutel, vaid suurtel andmehulkadel, mis näitavad keelelist varieeruvust ja mustrite kordumist (Storjohann 2010: 8; vt ka Sinclair 1991). Ent korpusandmeid tõlgendab siiski leksikograaf, andmeid ei võeta korpusest ülevaatomata kujul sõnaraamatusse.

Võõrsõnade tähendusi analüüsimise eesti keele ühendkorpuse 2019 abil (ÜK 2019, sisaldab eri liiki tekste aastatest 1990–2019), kasutades Sketch Engine'i tööriista (vt Kilgarriiff jt 2014). Iga sõna jaoks võtsime 200 lausega juhuvalimi. Vaatasime, millised tähendused-soovitused annab sõnale ÕS 2018 ja millised ÜS 2021, ning

analüüsisime, millised tähendused esilduvad korpuslausetest. Korpuses on kontekstiks antud eelnev ja järgnev lause, et oleks võimalik mõista, millises tekstis uuritav lause esineb. Analüüsisime materjali nii kvantitatiivselt (kui palju esineb sõna korpuses ja kui palju ühes või teises tähenduses) kui ka kvalitatiivselt (millised tähendused sõnal esilduvad). Kuigi sõnade tähenduste tõlgendamine on paljuski subjektiivne tegevus, aitab kontekst tähenduste tõlgendusele enamasti kaasa.

Analüüsi tulemused

86 võõrsõna analüüsidest leidsime, et kuigi sõnade tähendusmuutused on keele muutuste üldiste tendentside ja kasutusega põhjendatud (tähenduse laienemine, nihkumine, metonüümiased jms), siis osa sõnade arusaadavus kannatab kontekstis ja teistel mitte. Nii jagunesid vaadeldud sõnad kahte rühma. Tabelis 1 on esimese rühma sõnad, millele soovitus andmine on kahel põhjusel asjakohane, ehkki varasemast ÕS-i rõhuasetusest erineval kujul (NB! need ei ole tähendussoovitused, vaid juhime tähelepanu sõnavalikule kontekstis). Tabelisse 2 on paigutatud sõnad, mille analüüsimisel selgus, et soovitus ei ole keele muutuse tendentside ega kasutuse põhjal põhjendatud.

Tabel 1. Analüüsi tulemuste esimene rühm (86 võõrsõnast 12).

Esimene rühm: soovitus on asjakohane
1.1. Mõtteselgus, mõistetavus on kontekstis häiritud
<i>adresseerima, anekdootlik, angažeerima, dekaad, ekspertis, natsionaal-/natsionaalne, organisatsiooniline, piloteerima, tsiteerima, tsiteering</i>
1.2. Oskuskeeles on sõnal kitsam tähendus, üldkeeles on laiemad tähendused, aga sõna kasutus on probleemne
<i>eepiline, korrektuur</i>

Tabel 2. Analüüsi tulemuste teine rühm (86 võõrsõnast 74).

Teine rühm: soovitus ei ole asjakohane
2.1. Senine ebasoovitav tähendus on harv ja/või vananenud
<i>akord, indeks, klassik, konditsioneer, konstruktiivne, manees/manež, markeerima</i>
2.2. Sõnal võib oskuskeeles olla kitsam tähendus, aga üldkeeles on sõnal laiemad tähendused ning kasutus ei ole probleemne
<i>aplikatsioon, avarii, dehüdratsioon, demokraatia, diisel, disain, disainer, divisjon, ekipaaž, episood, eutaneerima*, fond, halatt, indikatiivne, indikatsioon, inditseerima, infusioon, kanaliseerima, karavan, kontrollsüsteem, kultus, likvideerima, lüürika, manipuleerima, massiivne, moderaator, modereerima, monument, moraal, operaator, opereerima, paneel, parlamentäär, passioon, patoloogia, personaliseerima, piloot, referents, regulatsioon, resolutsioon, resümee, retseptuur, sanitaartechnik, sanitaartechnika, sensitiivne, sessioon, simulatsioon, simuleerima, sotsialiseerima, sotsialiseeruma, startima, sümbolika, tehnika, tehnoloogia, tehnoloogiline, test, tester, testim, transport, trimmima, unikaalne, ühistransport</i>
2.3. Nii oskus- kui ka üldkeeles kasutatakse sõna laiemates tähendustes
<i>dramaturg, dramaturgia, confessioon, kontinent, kupüür</i>

* Vt ka Paet, Raadik 2021.

Sõna *piloteerima* on rühma 1.1 lisatud tinglikult, sest selle tähenduse mõistmisega pigem pole probleeme, vaid selle sõna kasutus võib kontekstis mõjuda kantse-
liitlikult. Mõistame, et nii mõnigi teine sõna võib kantseliitlikult mõjuda, aga kuna artiklis keskendume tähendustele, siis teiste sõnade puhul pole sellele tähelepanu pööratud.

Valisime kaheksa võõrsõna, mis esindavad neid soovitusrühmi meie arvates ilmekalt: *dekaad*, *diisel*, *eepiline*, *konditsioneer*, *kupüür*, *piloteerima*, *test–testima*. Analüüsisime 500 näitelauset iga sõna kohta. Võõrsõnade kirjeldus koosneb üldjoontes järgnevalt: ÕS 2018 info märksõna kohta (tähendus ja ebasoovitatav tähendus), etimoloogiline taust, info eri ÕS-ides, EKI keelenõuandmebaasi⁶ teave, eesti keele ühendkorpuse 2019 info, korpusandmete analüüs ja kokkuvõte.

1. Esimene rühm: võõrsõnad, mille kasutuse kohta on soovitus- andmine asjakohane

1.1. Mõtteselgus, mõistetavus on kontekstis häiritud

dekaad

ÕS 2018-s on sõna *dekaad* tähenduseks antud 'kümme päeva, kümnapäevak'. Ebasoovitatavaks on peetud tähendust 'kümme aastat, kümnend'.

Dekaad pärineb kreeka sõnast *dekas* 'kümnekond' (VSL 2012). Eesti keelde on sõna jõudnud kas saksa *Dekade* 'kümnekond, kümne päeva, nädala või kuu pikkune aeg' kaudu või vene keele vahendusel, milles *dekada* tähendab 'kümnapäevast ajavahemikku või üritust' (ÜS 2021). Eesti õigekeelsussõnaraamatutes on *dekaad* alates EÕS-i I köitest (1925), kus on esitatud tähendused 'kümnekuune, -nädalane või -päevane ajapikkus, kümnekond'. VSL 1930–1931-s tähendab see täpsustusteta 'kümnet, kümnekonda'. Seega on selle sõna tähendus algul, sõna ilmumisel eesti sõnastikesse, olnud ebamäärasem. Alates VÕS 1953-st on antud ainult kümne päeva tähendus. EKSS-ides (1988–2007, 2009) on registreeritud üksnes ÕS-i tähendus 'kümnapäevane ajavahemik, kümnapäevak', mis on arusaadav, sest uuem tähendus hakkas laiemalt levima hiljem. Kuna XXI sajandil on inglise keele mõjul lisandunud pikema ajavahemiku, kümne aasta tähendus (vt Leemets 2011), siis see tähendus on lisatud alates ÕS 2013-st, sealjuures ebasoovitatavana. Nii on keelekorraldus pidanud paremaks jätta tähenduse 'kümme päeva' üksnes sõnale *dekaad* ja soovitanud väljendada kümne aasta tähendust vaid omasõnadega (vt ka Paet 2020).

EKI keelenõuandmebaasist leiab sõnaga *dekaad* seoses 16 kannet, esimene aastast 1997, enamik aga pärast 2010. aastat, mitu 2020. aastast. Küsimusi on erinevaid: osa inimesi pole mõistnud, kust pärineb sõna *dekaad* kümne päeva tähendus, osa paneb pahaks tähenduse laienemist ning mõni juhib tähelepanu, et sõnaraamatu seletus ja tegelik kasutus lahknevad.

ÜK 2019-s esineb *dekaad* 4023 korda. 500 analüüsitud lausest 247-s (49,4%) on seda kasutatud kümne päeva tähenduses (*Paksu lumikatte all mulla külmumissügavus*

⁶ EKI keelenõuandmebaas on elektrooniline tööandmebaas, mis sisaldab (1. V 2021 seisuga) ligi 187 000 telefoni või meili teel laekunud keelenõuandepäringut alates aastast 1991.

viimasel dekaadil enam ei suurenenud); 205 lauses (41%) esineb see kümne aasta tähenduses („*Mees, kes teadis ussisõnu*”, *see on minu jaoks viimase dekaadi parim teos*); 38 lauses (7,6%) ei ole võimalik aru saada, mida mõeldakse (mh *Nastja dekaadide horoskoop – kas tõesti tavapärasest kolm korda täpsem?* – lause eeldab keelevälist teadmist, mis ajavahemike kaupa horoskoope koostatakse). 10 lauses (2%) esinevad muud kümnekordsust märkivad tähendused (*Harmooniat väljendab dekaad, kümme*).

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda, et sõna *dekaad* tähendus on tänapäeval üldkeeles laiem kui kümme päeva, aga tähenduse mõistmist ei pruugi kontekst toetada. Sõna *dekaad* tähenduse nihkumine seisneb inglise keele mõjus, kus *decade* tähendab kümnet aastat ja üldisemalt kümnekonda, samuti on laiemad tähendused nt saksa sõnal *Dekade* (vt Duden). Ühtlasi on muutunud sõna *dekaad* kasutamise kontekst: korpusandmetest on näha, et enamasti kasutatakse seda kümne päeva tähenduses spetsiifiliselt ilmaennustustes. Tähenduse nihkumine on arusaadav, sest üldkeeles räägitakse palju kümne aasta pikkusest ajavahemikust. Kümne päeva tähendus võib vanemate inimeste teadvusse olla kinnistunud nõukogude ajast, kui korraldati kümnapäevakuid, nn kultuuri- ja kunstidekaade, mille eesmärk oli peamiselt Nõukogude liiduvabariikide kultuuri üksteisele kümne päeva jooksul tutvustada.

piloteerima

ÕS 2018-s on sõna *piloteerima* tähenduseks antud 'piloodina juhtima'. Ebasoovitavaks on peetud tähendust 'katsetama, proovima'.

Sõna *piloteerima* on tuletis sõnast *piloot*, mis pärineb itaalia sõnast *pilota* (VSL 2012). Eesti õigekeelsussõnaraamatutes on sõna *piloteerima* 'juhtima' esimest korda EÕS-i II köites (1930) märksõna *piloot* 'loots, tüürimees; lennumeister' all. VÕS 1953-s on üksnes nimisõna *piloot*, mille tähendust on kitsendatud ('lennukijuht'). Alates ÕS 1960-st kuni ÕS 2018-ni on sõna *piloteerima* tähenduses 'piloodina juhtima', sealjuures on *piloot* seotud üksnes lennundusega. Alates ÕS 2013-st on lisatud tähendussoovitus: „ei soovita tähenduses: *katsetama, proovima*”. EKSS-ides (1988–2007, 2009) on sõnal *piloteerima* tähendus 'piloodina juhtima'; sõnal *piloot* 'lennuki vm õhusõiduki juht' ja vananenud 'loots'.

EKI keelenõuandmebaasis on sõnaga *piloteerima* seotud kolm kannet, aastatest 2009, 2012, 2014. Neist ainult üks on küsimus selle sõna sobivuse kohta ja vastuseks on antud, et see ei sobi tähenduses 'katsetama, proovima'.

ÜK 2019-s esineb *piloteerima* 739 korda. 500 analüüsitud lausest 338-s (67,6%) on sõna kasutatud katsetamise, proovimise vms tähenduses (*Kontseptsiooni piloteeritakse projekti raames kokku 150 sihtgrupi liikme seas erinevates Eesti regioonides; Õppekava ja selle rakendamiseks koostatud õppematerjalid on piloteeritud*). 105 lauses (21%) on see õhusõiduki juhtimisega seotud (*Piloodid on põhjaliku ettevalmistusega professionaalid, kes piloteerivad kas lennukit või helikopterit*); 41 lauses (8,2%) esineb *piloteerima* autovõidusõidu kontekstis (*Alates neljandast etapist lisandub kolmas auto, mida piloteerivad Andreas Mikkelsen ja Mikko Markkula*); 16 lauses (3,2%) on sõna kasutatud lihtsalt mõne sõiduki juhtimise kohta (*Suhtlesin Stockholmis ka nooremapoole naesterahvaga, kes piloteeris uuematüübilist Nivat*).

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda, et sõna *piloteerima* tähenduse mõistmisel kontekstis enamasti probleeme ei esine, ent tähenduses 'katsetama, proovima' võib sõna mõjuda kantseliitlikult ja jääda ebaseleks. Seda tähendust on Maire Raadik (2015) seostanud inglise keele mõjuga, kus verb *to pilot* tähendab mh 'katsetama, proovima'.

ÕS-ides 1999–2018 on ebasoovitavaks peetud 'autovõidusõitja' tähendust.⁷ Tähendusülekanne kitsamalt juhi tähenduselt üldisemaks on aga loomulik, ka itaalia sõna *pilota* kasutatakse nii õhusõiduki juhi kui ka autovõidusõitja kohta (vt Treccani). Liicati tähendasid sõnad *pilota* ja *piloot* sajand tagasi ka meresõiduki juhti, see kitsendati ainult lennundusse hiljem. Sõna *piloot* autovõidusõitja tähenduses on eesti keeles juurdunud: ÜK 2019-s on õhusõiduki juhi tähendust 63% ja autovõidusõitja tähendust 37%. Seega on loomulik, et ka verbi *piloteerima* kasutus on laienenud autovõidusõidu konteksti.

1.2. Sõna kasutus on üldkeeles probleemne

eepiline

ÕS 2018-s on sõna *eepiline* tähenduseks antud 'kirjanduses jutustav; üllas-rahulik, kiretu'. Ebasoovitavaks on peetud tähendusi 'tohtu, võimas, enneolematu'.

Sõna *eepiline* on pärit kreeka sõnast *epikos* (VSL 2012; VSL 1930–1931 annab tähenduseks 'jutustav, eeposse puutuv'). Eesti õigekeelsussõnaraamatutes esineb sõna alates esimesest, EKÕS 1918-st. EÕS-i I köites (1925) on antud tähendus 'jutustav'. ÕS-ides 1976–2018 on tähenduseks märgitud 'kirjanduses jutustav; üllas-rahulik, kiretu'. EKSS-ides (1988–2007, 2009) on registreeritud samuti üksnes ÕS-i tähendused. Alates ÕS 2013-st on lisatud ebasoovitavad tähendused, mida kajastab ka ÕS 2018.

EKI keelenõuandmebaasi on sõnaga *eepiline* seotud kaks kannet, esimene aastast 2012, kui küsiti, kas seda võib kasutada tähendustes 'võimas, eriline, enneolematu'. Teine on 2019. aastast, kui küsiti, kas eesti *eepiline* on filmide kohta õige kasutada inglise *epic* eeskujul tähenduses 'suurejooneline'. Mõlemal juhul on antud vastuseks, et sõna ei soovitata küsitud tähenduses kasutada.

ÜK 2019-s esineb *eepiline* 4189 korda. 500 analüüsitud lausest suurema osa kohta ei ole võimalik üheselt öelda, mida mõeldakse, seetõttu ei saa otsustada, kui palju ühes või teises tähenduses seda sõna kasutatakse (*Tõsieluline eepiline armastuslugu, peaosades kaks suurt Hispaania filmitähte; Lõpetuseks eepiline pisidetail: kaevurite silmalaud on mustad; Tänapäevaste näidete poliitikast ja meediast jõuab välja Tarmo Jüristo essee eepilise poliitika tagasitulekust; Täpselt selliseks, eestlaste kui rahva lapsepõlve eepiliseks jäädvustuseks „Tõe ja õiguse” esimene köide kujuneski*).

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda üksnes seda, et sõnal *eepiline* on üldkeeles palju tähendusi ja ka kontekstis esineb raskusi mõistmisega, millist tähendust on väljendatud. Sõna algne kirjandusteaduslik tähendus on inglise keele mõjul üldkeeles laienenud.

⁷ Käsitlemata jääb liitsõna esiosis *piloot*- (nt *pilootprojekt*), sest seda pole ÕS 2018-s tähendussoovitusena esitatud.

2. Teine rühm: võõrsõnad, mille tähenduse soovitamine ei ole asjakohane

2.1. Senine ebasoovitav tähendus on harv ja/või vananenud

konditsioneer

ÕS 2018-s on sõna *konditsioneer* tähenduseks antud 'tehnikas kliimaseade'. Ebasoovitavaks on peetud tähendust '(juukse)palsam'.

Sõna *konditsioneer* pärineb inglise sõnast (*air conditioner*) (VSL 2012). Eesti õigekeelsussõnaraamatutes on *konditsioneer* 'kliimaseade, kliimaator; (juukse)palsam' esimest korda ÕS 1999-s, aga looksulgudes, mis tähendab, et see on esitatud ebasoovitava sõnana. EKSS-ides (1988–2007, 2009) on antud ainult kliimaseadme tähendus. ÕS-ides 2006–2018 on see esitatud tavalise sõnana tähenduses 'tehnikas kliimaseade' ja ebasoovitava tähendusega '(juukse)palsam'.

EKI keelenõuandmebaasis on sõnaga *konditsioneer* seotud 22 kannet, valdav osa aastatel 1994–2006, kui küsijale on soovitatud kasutada sõna *kliimaseade*.

ÜK 2019-s esineb *konditsioneer* 13 066 korda. 500 analüüsitud lausest 492-s (98,4%) on sõna kliimaseadme tähenduses (*Liiga vähe on kohti, kus õhupuuduse käes vaevlema ei pea – rohkem konditsioneeride igale poole!*), viies lauses (1%) on tähenduseks muu (veele lisatav) kemikaal (*Kui aga su kraanivesi sisaldab ka kloori, siis selle eemaldab Easylife konditsioneer paraku alles mõne tunni pärast*) ning ainult kolmes lauses (0,6%) esineb see juuksepalsami tähenduses (*Shampoonist loobumine ei tähenda aga, et loobutakse juuste pesemisest täielikult vaid pigem asendatakse spetsiaalse konditsioneeriga (cleansing conditioner) või siis pestakse söögisooda ja loputatakse äädikaga*).

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda, et sõna *konditsioneer* tähendusega tänapäeval probleeme ei esine. Kui sõna *konditsioneer* eesti keelde tuli, peeti seda esialgu inglise keelest otse ümber pandud sõnana üldiselt ebasoovitavaks ja seejärel ainult juuksepalsami tähenduses ebasoovitavaks, aga aja jooksul sisenes üldkeelne sõna ka oskuskeele registrisse ning sai sealgi kliimaseadme kohta tavaliseks sõnaks. Juuksepalsami tähenduse jaoks on aga keeles kasutusele jäänud ökonoomsem sõna *palsam*, mitte *konditsioneer*.

2.2. Sõna kasutus ei ole üldkeeles probleemne

diisel

ÕS 2018-s on sõna *diisel* tähenduseks antud 'diiselmootor'. Ebasoovitavaks on peetud tähendust 'diislikütus'.

Sõna *diisel* pärineb saksa inseneri Rudolf Dieseli (1858–1913) nimest (VSL 2012). Eesti õigekeelsussõnaraamatutes on liitsõna *diiselmootor* esimest korda VÕS 1933-s, sõna *diisel* 'teat. mootor' SÕS-i I köites (1948). ÕS-ides 1976–2013 on antud mootori tähendus ja kõnekeelne 'diiselmootoriga transpordivahend'. Seega on viimases, ÕS 2018-s kaotatud transpordivahendi tähendus ja kütuse tähendus on lisatud ebasoovitavana. EKSS-ides (1988–2007, 2009) on sõnal *diisel* antud mootori ja transpordivahendi tähendus, aga ilma kõnekeelsuse märgendita.

EKI keelenõuandmebaasis on sõnaga *diisel* seotud 89 kannet aastatest 1992–2021. Aastal 2017 on keelenõuandja mõõnnd, et *diisel* on kütuse tähenduses kõnekeelne, ent kirjakeeles on siiski *diislikütus*.

ÜK 2019-s esineb *diisel* 35 170 korda. 500 analüüsitud lausest 279-s (55,8%) on sõna kasutatud mootori tähenduses (*Uus diisel seljatab bensiinimootorid*); 153 lauses (30,6%) on see kütuse tähenduses (*Uued mootorid seavad senisest karmimad nõudmised bensiinile ja diislile, kuid kütuse kvaliteet pole siiani paranenud*); 68 lauses (13,6%) transpordivahendi tähenduses (*kui bensukas ei käivitu aegajalt, siis diisel käivitub aegajalt*). Mootori ja transpordivahendi tähendused esinevad korpuses pigem auto-teemalistel lehtedel ning kütuse tähendus ilmneb pigem üldkeelsetes tekstides, mh ajakirjanduses.

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda, et sõna *diisel* tähenduse mõistmisel kontekstis probleeme ei esine. Oskuskeeles võib sõna *diisel* kindlmaid tähenduspiire vajada mõistete sisuliseks eristamiseks, aga üldkeeles mitte. Sõna *diisel* tähenduse laienemine üldkeeles kuulub metonüümia alla, toimunud on kahesugune asendus: 1) terviku asendamine osaga: mootorist, mis kasutab kütust, on saanud kütus ja 2) osa asendamine tervikuga: mootorist, mida transpordivahend toimimiseks kasutab, on üldistuse läbi saanud transpordivahend. Seega on esialgu oskuskeelne sõna sisenenud üldkeelde ja saanud lisatähendused. Samasugust tähendusülekannet on näha ka saksa ja inglise keeles, kus mootori tähenduse kõrval on registreeritud transpordivahendi ja kütuse tähendus (vt nt Duden; Merriam-Webster). Tähendusülekande põhjus seisneb ka selles, et üldkeeles räägitakse palju just kütuseliigist, mitte mootorist. Lisaks mõjutab sõna *diisel* kasutust tugev analoogia sõnaga *bensiin*, mis tähistab kütust. Samuti on tegu sõna lühenemisega keelekasutuse ökonomia-taotluse pärast (Bybee 2010: 20).

test ja testima⁸

ÕS 2018-s on sõna *test* tähenduseks antud 'standardülesannete kogum psüühiliste omaduste v teadmiste ja oskuste mõõtmiseks; millegi olemasolu kindlakstegemine, kasutades indikaatorit' (sõnal *testima* verbina sarnaselt). Ebasoovitavaks on peetud tähendusi 'analüüs, katse, proov, teim, uuring' (sõnal *testima* verbina sarnaselt).

Põhjustest, miks sõnade *test* ja *testima* tähenduse laienemist ei ole aktsepteeritud, on kirjutatud palju (nt Erelt 2000, 2007a; Leemets 2011; Raadik 2011, 2015). Senikirjutatu lühikokkuvõte, keskendudes verbile, on järgmine: *testima* on algul laenatud ühe tähenduse, 'psüühilisi omadusi v teadmisi ja oskusi mõõtma' jaoks, hiljem on aktsepteeritud ka tähendus 'millegi olemasolu kindlaks tegema, kasutades indikaatorit'. Ajapikku on *testima* saanud teisedki tähendused, mis sellel inglise keeles on, mistõttu kasutatakse seda eesti omasõnade *hindama*, *katsetama*, *proovima* jm asemel vahvalt palju, ning seda ei peetud keelekorralduses soovitatavaks.

Sõnade *test* ja *testima* ajalugu uurides on näha, et esimest korda esineb sõna *test* '[teadmuste] kontrollkatse' VÕS 1933-s, verbi *testima* seal esitatud pole. Samuti on EÕS-i III köites (1937), kus sõnale *test* on antud tähendused 'proov; katse; petroo-

⁸ Käsitleme sõnu *test* ja *testima* kui päritoluvõõraid sõnu võõrsõnadena.

leumi leekpunkt'. VÕS 1953-st on *test* välja jäetud. ÕS 1960 ja 1976-s on *test* ühtmoodi: 'psühh., ped. standardsete ülesannete kogum, mille varal taotletakse kindlaks määrata inimese teadmisi v. võimeid'. Verb *testima* esitatakse märksõnana esimest korda ÕS 1999-s, kus sellel on soovitatav tähendus 'testi tegema, psüühilisi omadusi v. teadmisi ja oskusi mõõtma' ja ebasoovitavaks märgitud tähendused 'järele v läbi proovima, katsetama, kontrollima'. ÕS 2013-s on soovitatavaks peetud ka sõna *testima* tähendust 'millegi olemasolu kindlaks tegema, kasutades indikaatorit', ebasoovitavate tähenduste hulka on laiendatud: 'analüüsima, degusteerima, hindama, katsetama, kontrollima, proovima, teimima, uurima'. Nii on see ka ÕS 2018-s. EKSS-ides (1988–2007, 2009) on sõnal *testima* kaks tähendust: 1) 'testiga võimeid ja omadusi v. teadmisi ja oskusi mõõtma, kellelegi testi tegema'; 2) 'midagi uurima, katsetama v. kontrollima (kasutuskõlblikkuse, nõuetele vastavuse v. vigade kindlaks-tegemiseks)'.

EKI keelenõuandmebaasist on sõnade *test* ja *testima* kohta arvandmeid keeruline kokku lugeda, aga on näha, et küsimustes esinevad need sõnad 1990. aastatest kuni 2021. aastani. On küsitud näiteks sidekriipsu kohta, kas *DNA test* või *DNA-test*, millele on antud soovitus *test* asendada: *DNA-proov*. Ent on küsitud ka nominatiivse ja genitiivse liitumise kohta, kas *testprogramm* või *testiprogramm*, millele pole asendus-soovitust antud.

ÜK 2019-s esineb sõna *test* 107 582 korda. 500 analüüsitud lausest 279-s (55,8%) on sõna *test* kasutatud mõnes ebasoovitavas tähenduses (*Kütuse hulga osas oli aja-kirjanduses mingi aeg tagasi test tehtud erinevates tanklates*), 221 lauses (44,2%) on seda kasutatud soovitatavas tähenduses (*Kandidaadid on läbinud vaimse võimekuse ja isiksuse testid*).

Sõna *testima* esineb ÜK 2019-s 53 700 korda. 500 analüüsitud lausest 463-s (92,6%) on sõna *testima* kasutatud mõnes ebasoovitavas tähenduses (*Insenerid testisid sadu erinevaid lahendusi 'katsetama'; Osavust saab testida Xbox-il mängides 'hindama'*), 37 lauses (7,4%) on seda kasutatud soovitatavas tähenduses (*Enne psühhiaatri juurde minekut võib last testida psühholoog*).

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda, et sõnade *test* ja *testima* tähendus on üldkeeles laienenud ja nende mõistmisel kontekstis probleeme ei esine. Kuigi Tiiu Erelt (2000) on öelnud, et „[l]aenamisel võtame võõrkeelsest sõnast ainult selle osa, mida parajasti mingi mõiste tähistamiseks vajame, ning ülejäänud võib rahu laenuandjasse keelde maha jääda”, siis sõnad *test* ja *testima* näitavad, et sõnade laenamine ei ole ühekindel toiming, mille järel püsib sõna igavesti muutumatuna (Durkin 2009: 178). Maire Raadik (2011) on sõna *test* eelistamise kohta sõnadele *katse* ja *proov* leidnud, et „juba olemasolevat sõna pole mõtet põhjusega välja vahetada”. Põhjuseid, miks keekekasutaja üht sõna teisele eelistab, on aga väga erisuguseid, näiteks on sõna *test* suupärane kasutada. Lisaks kasutatakse sõnu *test* ja *testima* valdkonniti erinevalt, näiteks IT-valdkonnas on *testima* juurdunud verb.

2.3. Nii oskus- kui ka üldkeeles kasutatakse sõna laiemates tähendustes

kupüür

ÕS 2018-s on sõna *kupüür* tähenduseks antud '(teksti)kärbe, väljajätt; väärtpaberi nimiväärtus'. Ebasoovitavaks on peetud tähendusi 'rahatäht, paberraha'.

Sõna *kupüür* on pärit prantsuse sõnast *coupure* 'väljalõige, pügamine, kärpimine' (VSL 2012). Seega, rahatäht on sisuliselt väljalõige trükitud rahatähtede poognast. Eesti keelde on kupüür jõudnud vene *купюра* 'kupüür' vahendusel (ÜS 2021). Eesti õigekeelsussõnaraamatutes on *kupüür* väljajātu ja väärtpaberi nimiväärtuse tähenduses alates ÕS 1960-st. Järgmises, ÕS 1976-s on lisatud rahaühiku tähendus. ÕS-ides 1999–2018 aga rahaühiku tähendust ei ole ning ebasoovitavana on esitatud rahatähe tähendus (v.a ÕS 2013-s, kus ei ole tähendussoovitust, vaid näitelause tees on antud *parem*-soovitus).

EKI keelenõuandmebaasis on sõnaga *kupüür* seotud viis kannet aastatest 1999–2020. Tähenduse kohta ei ole kannete järgi keegi küsinud, aga nõuandja on soovitanud sõna asendada. Tiiu Erelt on põhjendanud, miks püütakse sõna *kupüür* tähenduse laienemist terminoloogias takistada: „*Kupüür* on eesti oskussõnavaras mõeldud tähistama rahatähe või väärtpaberi nimiväärtust, mitte rahatähte ennast. Talle rahatähe tähenduse andmine on meil segav tähenduslaen vene keelest.” (Erelt 2007a: 110) Sama on väljendanud ka Maire Raadik (2005: 41–42), kes on küll möönnud, et rahatähe tähenduses termini *kupüür* kasutus on niivõrd levinud, et „Majandusleksikonis” (Mereste 2003) eelistatakse seda. Samal ajal on siiski jätkatud õpetust: „Erinevalt eesti kupüürist tähendab vene sõna *купюра* nii väärtpaberi suurusliiki kui ka väärtpaberit, rahatähte. Eesti keelde tuleb see teine *купюра* tõlkidagi kui *väärtpaber* või *rahatäht*.”

ÜK 2019-s esineb *kupüür* 2599 korda. 500 analüüsitud lausest 494-s (98,8%) on seda kasutatud rahatähe tähenduses (*Kujutlegem, et valitsus kuulutab homme välja 500-krooniste kupüüride avaliku müügi*), viies lauses (1%) esineb see väljajātu tähenduses (*Rimski-Korsakov kirjutab kroonikas, et oli juba esietenduse eel nõrдинud kupüüridest; See raamat pääses suuremate kupüürideta*), ühes lauses (0,2%) leidis väärtpaberi tähendus (*Kupüüri hinnaks kujuneb tasakaaluhind, mis on maksimaalselt 85 krooni*).

Korpusandmete analüüsi tulemusel võib öelda, et kuigi sõna *kupüür* tähendus on üldkeeles laienenud, siis selle mõistmisel kontekstis probleeme ei esine. Algul oskuskeelde laenatud sõna on levinud üldkeelsesesse kasutusse, kus sõna tähendus on nihkunud – see on lähedaste tähenduste põhjustatud seose tõttu mõistetav. Ehkki oskuskeeles võib vaja minna termini kitsamaid tähenduspiire, annavad isegi erialasõnastikud tähenduseks seni ebasoovitavaks peetud variandi.

Järeldused ja kokkuvõte

Vastus küsimusele, mida saab üldkeeles võõrsõnade tähenduste kohta öelda, on: tähendusi ei saa pidada ebasoovitavaks.⁹ Sõnavara on keele kõige ebastabiilsem osa ja sõnade tähendused muutuvad kergesti, sealjuures on igal tähendusmuutusel põhjus, nt võivad võõrsõnade tähendused muutuda keelekontaktide mõjul. Soovitusi, mitte norminguid, saab anda võõrsõna kasutuse kohta. On keelekasutaja valik, kas ta tahab soovitust järgida või mitte, ent keelerikkuse eesmärgil tasub igal juhul meeles hoida ka sünonüüme, sealjuures omakeelseid.

Seda, et tähendusi ei saa normida, on vabariiklik õigekeelsuskomisjon leidnud juba 1980. aastal. Kuigi tähenduste täpset määratlemist peeti võõrsõnade puhul vajalikuks, sest „vale kasutamine tekitaks väärarusaamist”, siis juhtiti tähelepanu, et nendegi seletusi ei tohiks normingutena võtta. (Viks 1985: 72) Lisaks on oluline kasutajale üheselt öelda, milline osa sõnastikust on deskriptiivne (mh tähendused) ja mis osa on käsitatav norminguna (ortograafia, morfoloogia). Üldkeeles sõnaraamatus nagu EKI ühendsõnastikus saab deskriptiivseid ja preskriptiivseid infoüksusi põimida, lisades eraldi rubriigis „ÕS soovitab” soovitusi või soovitusi ajaloo. Ja kui sõnastikus soovitusi anda, siis tuleb neid ajakohastada. Eesti keelekorralduses on üks aluspõhimõtteid olnud 1980. aastatest alates, et uued soovitused vaid ajakohastavad keelekasutust ega muuda kirjakeele varasemaid norminguid valeks (vt ka Kerge 2012).

Üldkeeles on sõnadel tavaliselt laiemad tähendused ja rohkem sünonüüme kui oskuskeeles, kus terminitel on kindlamad tähenduspiirid. Niisiis: üldkeel on vabam kui oskuskeel. EKI ühendsõnastik on üldkeeles sõnaraamat (vrd Sõnaveebis on näha ka oskussõnastikke). EKI seminaride ja ühendsõnastiku töö käigus on keelekorraldus muutunud kollektiivsemaks. Kuigi Tiiu Erelt (2007b, 2021) on kirjutanud, et Eestis on olnud kollektiivse keelekorralduse traditsioon: vabariiklik õigekeelsuskomisjon varem ja Emakeele Seltsi keeleteoimkond praegu, siis samal ajal on ikkagi iga ÕS olnud oma koostaja nägu (Erelt 2001: 173). Ka esimene ÕS koostati väidetavalt kollektiivselt, sest selle koostajateks on kirja pandud märkimisväärselt lai ring inimesi, ent tegelik kaal otsustamisel inimeseti pole teada. Hilisemaid ÕS-e on aga koostatud väiksemas ringis.

Leidsime uurimuse käigus, et osale sõnadele on keelekorraldusliku soovitusi lisamine asjakohane (vt esimene rühm, tabel 1), aga osale mitte (vt teine rühm, tabel 2). Sõnavalikul on esimene kriteerium mõtteselgus, sõna mõistetavus kontekstis. Osa tähendusmuutusi põhjustavad mitmemõttelisus kontekstis, osa mitte. Üldistused on nõrgunud sõnapõhisest analüüsist ning iga uurimismaterjali kuulunud võõrsõna sobitub laiemasse soovitusrühma. Uurimistöö põhjal töötasime välja EKI ühendsõnastiku rubriigis „ÕS soovitab” esitamiseks soovitusi sõnastusmalli.

Võõrsõnade analüüsi põhjal sõnastame sõnavarakorralduse põhimõtted, mida edaspidi võõrsõnade tähenduste puhul üldiselt kohaldada:

⁹ Teemat on arutatud ka EKI seminaril 6. IV 2021.

- sõnade tähendusi ei saa pidada ebasoovitatavaks, mõnel juhul saab anda sõnavaliku kohta kontekstis soovitus;
- esmatähtis on see, et võõrsõna tähendus oleks kontekstis mõistetav, st oluline on mõtteselgus;
- võõrsõna tähenduse aktsepteerimisel on olulised ka sõna sagedus ja tähenduse juurdumine kasutuses;
- üldkeeles on tähenduspiirid laiemad kui oskuskeeles, mistõttu ei peaks üldkeeles võõrsõnade sagedaid ja juurduvad tähendusi ebasoovitatavaks pidama.

Artikli valmimist on toetanud teadusprojekt EKKD64 „Eesti keele sõnavara ja korraldus: deskriptiivne ja preskriptiivne vaatenurk“. Artikkel on osa autorite doktoriväitekirjadest ja mõlemad autorid andsid võrdse panuse.

VEEBIVARAD

Duden. Wörterbuch. <https://www.duden.de/woerterbuch>

Merriam-Webster. Online dictionary. <https://www.merriam-webster.com>

Sõnaveeb. Eesti Keele Instituudi keeleportaal. Versioon 1.20. <https://sonaveeb.ee>

Treccani = Enciclopedia Italiana di Scienze, Lettere ed Arti. <https://www.treccani.it/vocabolario/pilota/> (21. V 2021)

ÜK 2019 = Eesti keele ühendkorpus 2019. Kristina Koppel, Jelena Kallas. <https://doi.org/10.15155/3-00-0000-0000-0000-08565L>

ÜS 2021 = Eesti Keele Instituudi ühendsõnastik 2021. Eesti Keele Instituut, Sõnaveeb. <https://sonaveeb.ee>

KIRJANDUS

Aavik, Johannes 1928–1929. Võõrsõnade kysimus. – Keelekultuur I. Toim J. Aavik, Oskar Loorits, Julius Mägiste. Tartu: Keeleuendusyhingu väljaanne.

Barlow, Michael; Kemmer, Suzanne (koost) 2000. Usage Based Models of Language. Stanford: CSLI Publications.

Bergenholtz, Henning 2010. User-oriented understanding of descriptive, proscriptive and prescriptive lexicography. – Lexikos, kd 13, nr 1, lk 65–80. <https://doi.org/10.4314/lex.v13i1.51380>

Biber, Douglas 2000. Investigating language use through corpus-based analyses of association patterns. – Usage Based Models of Language. Koost Michael Barlow, Suzanne Kemmer. Stanford: CSLI Publications, lk 287–313.

Brinton, Laurel J.; Traugott, Elizabeth Closs 2005. Lexicalization and Language Change. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511615962>

Burridge, Kate; Bergs, Alexander 2017. Understanding Language Change. London–New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315463018>

Bybee, Joan 2010. Language, Usage and Cognition. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511750526>

- Croft, William 2000.** Explaining Language Change: An Evolutionary Approach. Harlow: Longman.
- Cruse, Alan 2015.** Meaning in Language: An Introduction to Semantics and Pragmatics. 3. tr. Oxford: Oxford University Press.
- Durkin, Philip 2009.** The Oxford Guide to Etymology. Oxford: Oxford University Press.
- Ehala, Martin 2013.** Keele uuendamise piirid ja analoogia. – Emakeele Seltsi aastaraamat 58 (2012). Peatoim Mati Erelt. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 9–29. <https://doi.org/10.3176/esa58.01>
- Erelt, Tiiu 2000.** *Test ja testima*. – T. Erelt, Mati Erelt, Maire Raadik, Tiina Leemets, Sirje Mäe-aru, Keelenõuanne soovitab 2. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 32–35.
- Erelt, Tiiu 2001.** Uus normatiivne kirjakeele sõnaraamat. – Keelekorralduse konverents 18. ja 19. novembril 1999. Ettekanded. (Eesti Keele Instituudi toimetised 8.) Koost Silvi Vare, Kristiina Ross. Tallinn: [Eesti Keele Sihtasutus], lk 164–178.
- Erelt, Tiiu 2007a.** Terminõpetus. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Erelt, Tiiu 2007b.** ÕSi lätted. Õigekeelsussõnaraamatud läbi sajandi. Eesti keele õigekirjutuse sõnaraamat 1918. Koost Urmas Sutrop. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Erelt, Tiiu 2021.** Emakeele Seltsi keeleteoimkond XX sajandi II poolel. – Emakeele Seltsi aastaraamat 66 (2020). Peatoim Mati Erelt. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 389–407. <https://doi.org/10.3176/esa66.16>
- EKSS 2009** = Eesti keele seletav sõnaraamat. Kd I–VI. „Eesti kirjakeele seletussõnaraamatu” 2., täiendatud ja parandatud tr. Toim Margit Langemets, Mai Tiits, Tiia Valdre, Leidi Veski, Ülle Viks, Piret Voll. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus. <http://www.eki.ee/dict/ekss> (3. V 2021).
- EKÕS 1918** = Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamat. Eesti Kirjanduse Seltsi väljaanne. Toim Jaan Tammemägi. Tallinn: K.-Ü. „Rahvaülikooli” kirjastus.
- EÕS 1925, 1930, 1937** = Eesti õigekeelsuse-sõnaraamat. „Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu” II täiendatud ja parandatud tr. I köide A–M, 1925; II köide N–Rio, 1930. Toim Johannes Voldemar Veski; III köide Ripp–Y, 1937. Toim Elmar Muuk. Tartu: Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.
- Hacken, Pius ten 2020.** Norms, new words, and empirical reality. – International Journal of Lexicography, kd 33, nr 2, lk 135–149. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecaa005>
- Hacken, Pius ten; Koliopoulou, Maria 2020.** Dictionaries, neologisms, and linguistic purism. – International Journal of Lexicography, kd 33, nr 2, lk 127–134. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecaa011>
- Jürviste, Madis 2010.** 1999. ja 2006. aasta õigekeelsussõnaraamatu retseptioon. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli eesti keele õppetoolis. Tartu: Tartu Ülikool.
- Keeleseadus.** RT I, 18.03.2011, 1. <https://www.riigiteataja.ee/akt/118032011001> (21. V 2021).
- Kerge, Krista 2012.** Kas keelt on vaja normida? – Oma Keel, nr 2, lk 84–89.
- Kilgarriff, Adam; Baisa, Vit; Bušta, Jan; Jakubiček, Miloš; Kovář, Vojtěch; Michelfeit, Jan; Rychlý, Pavel; Suchomel, Vit 2014.** The Sketch Engine: Ten years on. – Lexicography, nr 1, lk 7–36. <https://doi.org/10.1007/s40607-014-0009-9>
- Klaas-Lang, Birute 2020.** Leedu keelehoole – ideoloogiline lahinguväli. – Oma Keel, nr 2, lk 28–33.

- Kull, Rein 1966.** Vormitüübi mõju võõrsõnalise esikomponendi liitumisele. – Keel ja Kirjandus, nr 5, lk 284–294.
- Langemets, Margit; Uibo, Udo; Tiits, Mai; Valdre, Tiia; Voll, Piret 2018.** Eesti keel uues kuues. Eesti keele sõnaraamat 2018. – Keel ja Kirjandus, nr 12, lk 942–958.
- Leemets, Tiina 2011.** Võõrmõjud võõrsõnavaras. – Õiguskeel, nr 4, lk 63–67.
- Marello, Carla 2020.** New words and new forms of linguistic purism in the 21st century: The Italian debate. – International Journal of Lexicography, kd 33, nr 2, lk 168–186. <https://doi.org/10.1093/ijl/ecz034>
- McMahon, April M. S. 1999.** Understanding Language Change. Cambridge: Cambridge University Press.
- Mereste, Uno 2003.** Majandusleksikon. Kd I–II. Toim Ülo Mallene. Tallinn: Eesti Entsüklopeediakirjastus.
- Mäekivi, Helika 2020.** Keerukast klaariks. Kantseliit ja tema kaaslased. Tallinn: Eesti Keele Instituut.
- Paet, Tiina 2017.** EKI keelekool: Häda arusaamise pärast. – Postimees: Arvamus ja Kultuur 26. VIII.
- Paet, Tiina 2018.** Võõrsõnade kuju fikseerumise põhijooni eesti keeles 1918–2018. – Ema-keele Seltsi aastaraamat 63 (2017). Peatoim Mati Ereht. Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, lk 139–165. <https://doi.org/10.3176/esa63.07>
- Paet, Tiina 2020.** Kui pikk on dekaad? – Keelenõuannete kogu. <http://keeleabi.eki.ee/?leht=8&id=430> (21. V 2021).
- Paet, Tiina; Raadik, Lydia 2021.** EKI keelekool: loomad ja inimesed. – Postimees: Arvamus ja Kultuur 30. I.
- Paet, Tiina; Rehemaa, Tuuli 2018.** ÕS 1918. „Eesti keele õigekirjutuse-sõnaraamatu” kommenteeritud väljaanne. <http://www.eki.ee/dict/qs1918/> (3. V 2021).
- Raadik, Lydia 2020.** Sõnatähenduste normimisest eesti keelekorralduses verbi *vabandama* näitel. – Keel ja Kirjandus, nr 10, lk 853–874.
- Raadik, Maire 2005.** Panganduskeel. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- Raadik, Maire 2008.** Võõrad võõrsõnad. – Keelenõuanne soovitab 4. Koost ja toim M. Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 43–63.
- Raadik, Maire 2011.** Tester. – Oma Keel, nr 2, lk 48–53.
- Raadik, Maire 2015.** Mida küsitakse võõrsõna tähenduse kohta? – Keelenõuanne soovitab 5. Toim M. Raadik, Tiiu Ereht. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 144–152.
- Ravin, Yael; Leacock, Claudia (toim) 2000.** Polysemy: Theoretical and Computational Approaches. Oxford: Oxford University Press.
- Risberg, Lydia; Langemets, Margit 2021.** Paronüümide probleem eesti keeles. – Keel ja Kirjandus, nr 10, lk 905–928.
- Rätsep, Huno 1978.** Mõtteid õigekeelsuspoleemikast. – Edasi 25. XI.
- Rätsep, Huno 2002 [1973].** Johannes Voldemar Veski ja tänapäev. – H. Rätsep, Sõnaloo raamat. Tartu: Ilmamaa, lk 283–289.
- Saari, Henn 1976.** Keelehääling. Tallinn: Valgus.
- Saari, Henn 1981.** Omasõna ja võõrsõna paarid eesti oskussõnavaras 2. – Keel ja Kirjandus, nr 4, lk 201–210.
- Sinclair, John 1991.** Corpus Concordance and Collocation. Oxford: Oxford University Press.

- Starčević, Anđel 2016.** Govorimo hrvatski ili 'hrvatski': standardni dijalekt i jezične ideologije u institucionalnom diskursu. – *Suvremena lingvistika*, kd 42, nr 81, lk 67–103. [Horvaadi keelest tõlkinud Rauno Alliksaar.]
- Storjohann, Petra 2010.** Lexico-semantic relations in theory and practice. – *Lexical-Semantic Relations: Theoretical and Practical Perspectives*. (Linguisticae Investigationes Supplementa 28.) Toim P. Storjohann. Amsterdam–Philadelphia: John Benjamins, lk 5–13. <https://doi.org/10.1075/lis.28.03sto>
- SÕS 1948** = Suur õigekeelsus-sõnaraamat. 1. vihik. ENSV TA Keele- ja Kirjandusinstituut. Tartu: RK Teaduslik Kirjandus.
- Tauli, Valter 1968.** Keelekorralduse alused. Uppsala: Vaba Eesti.
- Traugott, Elizabeth Closs; Dasher, Richard B. 2002.** Regularity in Semantic Change. Cambridge–New York: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511486500>
- Vare, Silvi 2001.** Üldkeele ja oskuskeele nihestunud suhe. – *Keel ja Kirjandus*, nr 7, lk 455–472.
- Veski, Johannes Voldemar 1958 [1913].** Eesti kirjakeele edasiarendamise-teedest. – Johannes Voldemar Veski keelelisi töid. (Emakeele Seltsi toimetised 1.) Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, lk 39–57.
- Veski, Johannes Voldemar 1958 [1933].** Eesti Kirjanduse Seltsi Keeletoimkonna viimaste otsuste kohta. – Johannes Voldemar Veski keelelisi töid. (Emakeele Seltsi toimetised 1.) Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus, lk 107–114.
- Viks, Ülle 1985.** Sõnaseiku. – *Kirjakeele teataja 1979–1983*. Koost Tiiu Erelt, Henn Saari. Tallinn: Valgus, lk 66–72.
- VSL 1930–1931** = Herbert Haljaspõld, Võõrsõnade leksikon: ligi 24.000 võõrsõna seletuste ja päritolumärkustega. Lisa: ligi 600 võõrkeelset tark sõna ja ütelist, needki seletuste, päritolumärkuste ja hääldamisreeglitega. Tallinn: Elu.
- VSL 2012** = Võõrsõnade leksikon. Koost Eduard Väari, Richard Kleis, Johannes Silvet. Peatoim Tiina Paet. Toim T. Paet, Tuuli Rehema, Katrin Kuusik, Argo Mund, Kaspar Kolk, Ülle Viks. 8., põhjalikult ümber töötatud tr. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Valgus.
- VÕS 1933** = Elmar Muuk, Väike õigekeelsus-sõnaraamat. Tartu: Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus.
- VÕS 1953** = Väike õigekeelsuse sõnaraamat. ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- ÕS 1960** = Õigekeelsuse sõnaraamat. Toim Ernst Nurm, Erich Raiet, Magnus Kindlam. ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Eesti Riiklik Kirjastus.
- ÕS 1976** = Õigekeelsussõnaraamat. Toim Rein Kull, Erich Raiet. Koost Tiiu Erelt, R. Kull, Valve Põlma, Kristjan Torop. ENSV TA Keele ja Kirjanduse Instituut. Tallinn: Valgus.
- ÕS 1999** = Eesti keele sõnaraamat ÕS 1999. Toim Tiiu Erelt. Koost T. Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ÕS 2006** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Toim Maire Raadik. Koost Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, M. Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.
- ÕS 2013** = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2013. Toim Maire Raadik. Koost Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, M. Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

ÕS 2018 = Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2018. Toim Maire Raadik. Koost Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, M. Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: EKSA.

Tiina Paet (sünd 1974), MA, Eesti Keele Instituudi vanemkeelekorraldaja-nooremteadur (Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn); Tartu Ülikooli doktorant, tiina.paet@eki.ee

Lydia Risberg (sünd 1988), MA, Eesti Keele Instituudi nooremteadur (Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn); Tartu Ülikooli doktorant, lydia.risberg@eki.ee

Recommendations for the meanings of foreign words and their presentation in the EKI Combined Dictionary

Keywords: borrowings, corpus planning, foreign words, changes in word meaning

Since 2019, the Institute of the Estonian Language has been reviewing the information of the Dictionary of Standard Estonian (2018). In that process, some problematic areas have been found. These problems need to be addressed in the EKI Combined Dictionary (2021). Among the problems are recommendations for the correct meaning of 130 words (86 of which are foreign words and 44 are Estonian native words). Our current focus is on how to explain the meanings of foreign words in the general language. We are also working on how to combine descriptive and prescriptive information in the dictionary. The aim of this study is to update the recommendations for the meanings of foreign words and the presentation of those meanings in a general language dictionary, with a view to providing some principles for handling the meanings of foreign words in corpus planning, more specifically, in lexis planning.

Tiina Paet (b. 1974), MA, Institute of the Estonian Language, Senior Language Planner, Junior Researcher (Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn); University of Tartu, doctoral student, tiina.paet@eki.ee

Lydia Risberg (b. 1988), MA, Institute of the Estonian Language, Junior Researcher (Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn); University of Tartu, doctoral student, lydia.risberg@eki.ee